

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 198/07-37

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 6. marca 2008 v senáte zloženom z predsedu Sergeja Kohuta a zo sudcov Juraja Horvátha a Lajosa Mészárosa prerokoval prijatú sťažnosť M. J., R., Š. J., R., a J. J., R., zastúpených advokátkou JUDr. M. K., B., vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky v konaní vedenom Krajským súdom v Žiline pod sp. zn. 23 Co 102/2006 a takto

r o z h o d o l :

1. Krajský súd v Žiline v konaní vedenom pod sp. zn. 23 Co 102/2006 p o r u š i l základné právo M. J., Š. J. a J. J. na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.

2. Rozsudok Krajského súdu v Žiline sp. zn. 23 Co 102/2006 z 24. októbra 2006 z r u š u j e vo výroku o náhrade trov odvolacieho konania a v rozsahu zrušenia vec v r a c i a na ďalšie konanie.

3. M. J., Š. J. a J. J. p r i z n á v a náhradu trov právneho zastúpenia v celkovej sume 7 425 Sk (slovom sedemtisícštyristodvadsaťpäť slovenských korún), ktorú je Krajský súd v Žiline p o v i n n ý vyplatiť na účet ich právnej zástupkyne JUDr. M. K. do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Sťažnosti M. J., Š. J. a J. J. vo zvyšnej časti n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Uznesením Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) č. k. I. ÚS 198/07-11 z 18. októbra 2007 bola prijatá na ďalšie konanie sťažnosť M. J., R., Š. J., R., a J. J., R. (ďalej len „sťažovatelia“), ktorou namietajú porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) v konaní vedenom Krajským súdom v Žiline (ďalej len „krajský súd“) pod sp. zn. 23 Co 102/2006.

Podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) prerokoval ústavný súd túto vec na neverejnom zasadnutí, keďže sťažovatelia podaním z 12. decembra 2007 a tiež aj krajský súd vo vyjadrení z 3. decembra 2007 vyslovili súhlas, aby sa upustilo od ústneho pojednávania. Ústavný súd vychádzal pritom z listinných dôkazov a vyjadrení nachádzajúcich sa v jeho spise.

Zo sťažnosti vyplýva, že rozsudkom Okresného súdu Žilina (ďalej len „okresný súd“) č. k. 14 C 508/1993-222 z 13. decembra 2005 bola v celom rozsahu zamietnutá žaloba F. J., P. B. a S. V. (ďalej aj „žalobcovia“) proti sťažovateľom ako žalovaným, pričom žalobcovia boli zaviazaní nahradiť sťažovateľom trovy konania. Proti rozsudku podali sťažovatelia (požadovali priznať náhradu trov konania vo vyššej čiastke) aj žalobcovia vo veci samej (domáhali sa vyhovenia žalobe) odvolanie. Rozsudkom krajského súdu sp. zn. 23 Co 102/2006 z 24. októbra 2006 bol rozsudok okresného súdu v celom rozsahu potvrdený. Zároveň bolo vyslovené, že žiaden z účastníkov nemá právo na náhradu trov odvolacieho konania. Pri ústnom vyhlásení rozsudku krajského súdu nepriznanie náhrady trov odvolacieho konania sťažovateľom odôvodnil predseda senátu tým, že žiaden z účastníkov nedosiahol v odvolacom konaní úspech. Toto ústne tvrdenie predsedu senátu nezodpovedá skutočnosti. Je síce pravdou, že obe strany sporu podali proti rozsudku

okresného súdu odvolanie, avšak sťažovatelia sa odvolali len proti výroku o náhrade trov konania, kým žalobcovia sa odvolali vo veci samej. Krajský súd tým, že rozsudok okresného súdu potvrdil, nevyhovел ani jednej strane. Sťažovatelia tak boli síce v odvolacom konaní neúspešní, ale len čo sa týka výroku o náhrade trov konania. V merite veci boli plne úspešní. Marginálnosť výroku o náhrade trov vo vzťahu proti ostatným výrokom právoplatného rozsudku potvrdzujú aj ustanovenia § 206 ods. 2 a § 210a Občianskeho súdneho poriadku. Naproti tomu boli žalobcovia neúspešní v celom rozsahu. Na základe uvedeného preto v odvolacom konaní boli jednoznačne vo veci samej úspešní sťažovatelia. V rozpore s ústnym odôvodnením rozsudku v písomnom odôvodnení krajský súd zmenil argumentáciu tak, že náhrada trov odvolacieho konania sa sťažovateľom nepriznala z dôvodov hodných osobitného zreteľa podľa § 150 Občianskeho súdneho poriadku. Toto konštatovanie je v logickom rozpore s prvým výrokom rozsudku krajského súdu, ktorým tento rozsudok okresného súdu potvrdil a priznal sťažovateľom náhradu trov konania. V konaní pred okresným súdom bola teda sťažovateľom priznaná náhrada trov konania, čo znamená, že podľa názoru všeobecných súdov neboli dané dôvody hodné osobitného zreteľa na nepriznanie náhrady trov prvostupňového konania. Za takejto situácie je absurdné, že krajský súd nepriznal sťažovateľom náhradu trov odvolacieho konania s poukazom na dôvody hodné osobitného zreteľa. Krajský súd na jednej strane tvrdí, že dôvody hodné osobitného zreteľa vo vzťahu k náhrade trov prvostupňového konania dané nie sú, no naproti tomu sú dané vo vzťahu k náhrade trov odvolacieho konania. Za dôvod hodný osobitného zreteľa označil krajský súd rodinné pomery účastníkov konania z oboch strán. Tieto však trvali počas celého súdneho sporu a pretrvávajú aj teraz v ich bežnom živote. Tvrdenie krajského súdu, že účastníci konania sú v rodinnom pomere, nemôže byť považované za dôvod hodný osobitného zreteľa. Hoci ustanovenie § 150 Občianskeho súdneho poriadku dáva všeobecnému súdu možnosť voľného posúdenia pri jeho použití, nesmie sa toto posúdenie zamieňať so svojvôľou. Postupom a rozhodnutím krajského súdu došlo k porušeniu označeného základného práva sťažovateľov.

Sťažovatelia žiadajú vydat' nález, ktorým by ústavný súd vyslovil porušenie ich základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy v konaní vedenom krajským súdom pod sp. zn. 23 Co 102/2006 s tým, aby bol rozsudok krajského súdu sp. zn.

23 Co 102/2006 z 24. októbra 2006 vo výroku o trovách konania zrušený a vec vrátená na ďalšie konanie. Sťažovatelia požadujú ďalej priznanie primeraného finančného zadost'učinenia v sume 10 000 Sk a náhradu trov právneho zastúpenia v sume 7 425 Sk.

Z vyjadrenia predsedu krajského súdu sp. zn. Spr 667/2007 z 3. decembra 2007 v spojení s vyjadrením predsedu senátu krajského súdu z 30. novembra 2007 vyplýva, že pri ústnom odôvodnení napadnutého výroku bolo poukázané na ustanovenie § 150 Občianskeho súdneho poriadku s tým, že ako na jeden z dôvodov hodných osobitného zreteľa krajský súd prihliadol na tú skutočnosť, že obaja účastníci napadli rozsudok okresného súdu odvolaním (sťažovatelia výrok o náhrade trov konania), pričom ani jeden z nich nebol v odvolacom konaní úspešný. Je pravdou, že táto okolnosť sa nepremietla do písomného odôvodnenia rozsudku a aj z toho dôvodu možno došlo k nesprávnej interpretácii ústneho odôvodnenia výroku zo strany sťažovateľov.

Z repliky sťažovateľov z 12. decembra 2007 vyplýva, že sťažovatelia trvajú na svojich skutkových tvrdeniach uvedených už v sťažnosti. Krajský súd sám priznáva, že odôvodnenie napadnutého výroku jeho rozsudku nie je úplné. Podľa názoru sťažovateľov všeobecný súd v písomnom vyhotovení rozsudku nemôže vynechať svoju vlastnú ústne už vyhlásenú argumentáciu, ktorá očividne mala podstatný vplyv na napadnutý výrok. Hlavným dôvodom nespokojnosti sťažovateľov je však arbitrárnosť v postupe krajského súdu, ktorý potvrdil na jednej strane priznanie náhrady trov prvostupňového konania, avšak náhradu trov odvolacieho konania sťažovateľom nepriznal z dôvodov hodných osobitného zreteľa, a to bez ich konkretizácie, ktoré by boli špecifické na odvolacie konanie.

Keďže rozhodnutím ústavného súdu vo veci samej mohli byť dotknutí vo svojich právach aj žalobcovia, ústavný súd doručil sťažnosť, uznesenie o prijatí sťažnosti na ďalšie konanie, vyjadrenie krajského súdu a repliku sťažovateľov aj P. B. a S. V. Vzhľadom na to, že F. J. 13. februára 2007 zomrela, uvedené dokumenty doručil aj jej do úvahy prichádzajúcim zákonným dedičom – G. J., J. J., Ing. K. J., A. K., rod. J., a M. G., rod. J. Všetkých zároveň vyzval, aby sa v ustanovenej lehote vyjadrili k meritu veci.

Z vyjadrenia P. B. z 23. januára 2008 vyplýva, že žiada sťažnosť zamietnuť. Podľa jej názoru o trovách konania sa rozhodlo nezávisle a nestranne v súlade so zákonnou úpravou, keď krajský súd dospel k záveru, že v odvolacom konaní existovali dôvody hodné osobitného zreteľa spočívajúce v charaktere prerokúvanej veci a v rodinných vzťahoch medzi účastníkmi. Ústne odôvodnenie rozsudku sa potom premietlo do písomného vyhotovenia rozsudku. Nie je pravdou, že by v písomnom vyhotovení rozsudku došlo k zmene dôvodov výroku rozsudku týkajúceho sa náhrady trov konania. Rovnako nie je pravdivé tvrdenie sťažovateľov, že pri ústnom odôvodnení bol výrok o trovách odôvodnený podľa § 142 Občianskeho súdneho poriadku.

II.

Z rozsudku krajského súdu sp. zn. 23 Co 102/2006 z 24. októbra 2006 vyplýva, že ním bol potvrdený rozsudok okresného súdu č. k. 14 C 508/1993-222 z 13. decembra 2005 vo veci samej, ako aj povinnosť žalobcov zaplatiť sťažovateľom náhradu trov prvostupňového konania v sume 15 681 Sk s tým, že žiaden z účastníkov nemá právo na náhradu trov odvolacieho konania. Vo vzťahu k priznanej náhrade trov prvostupňového konania krajský súd poukazuje na to, že odvolanie sťažovateľov nebolo možné akceptovať, lebo náhradu trov prvostupňového konania priznal okresný súd v správnej výške. Vo vzťahu k náhrade trov odvolacieho konania konštatuje, že sťažovatelia boli v odvolacom konaní úspešní, ale vzhľadom na charakter prerokúvanej veci a rodinné vzťahy medzi účastníkmi konania nebola náhrada trov odvolacieho konania priznaná žiadnemu z účastníkov. Aplikácia ustanovenia § 150 Občianskeho súdneho poriadku založená na výnimočnosti predmetu konania alebo pomerov na strane účastníkov je v danom prípade zodpovedajúca. Je spravodlivé, aby vzhľadom na celkové okolnosti prípadu a usporiadanie vzťahov medzi účastníkmi hradil každý účastník vlastné trovy sám.

III.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú

Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde (...).

„Ak súd alebo iný orgán koná vo veci uplatnenia práva osoby určenej v čl. 46 ods. 1 ústavy inak ako v rozsahu a spôsobom predpísaným zákonom, porušuje ústavou zaručené právo na súdnu alebo inú právnu ochranu. Právo na súdnu a inú právnu ochranu poskytuje ústava každému právu, ktoré je v právnom poriadku Slovenskej republiky upravené a ktorého sa zákonom ustanoveným postupom možno domáhať na súdnom alebo inom orgáne Slovenskej republiky. Obsah práva na súdnu a inú právnu ochranu nespočíva len v tom, že osobám nemožno brániť v uplatnení práva alebo ich diskriminovať pri jeho uplatňovaní. Jeho obsahom je i zákonom upravené relevantné konanie súdov a iných orgánov. Každé konanie súdu alebo iného orgánu, ktoré je v rozpore so zákonom, je porušením ústavou zaručeného práva na súdnu alebo inú právnu ochranu.“ (I. ÚS 26/94)

Obsahom práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je *ratione materiae* aj právo na rozhodnutie o trovách konania, resp. o náhrade trov konania v súlade so zákonom (Robins c. Spojené kráľovstvo z 23. septembra 1997).

Podľa konštantnej judikatúry ústavného súdu tento nie je súčasťou systému všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Pri uplatňovaní tejto právomoci ústavný súd nie je oprávnený preskúmať a posudzovať ani právne názory všeobecného súdu, ani jeho posúdenie skutkovej otázky. Úlohou ústavného súdu totiž nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou

medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách. Posúdenie veci všeobecným súdom sa môže stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu iba v prípade, ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne (mutatis mutandis I. ÚS 115/02, I. ÚS 12/05).

Sťažovatelia argumentujú najprv tým, že ústne odôvodnenie výroku o náhrade trov odvolacieho konania sa líši od odôvodnenia uvedeného v písomnom vyhotovení rozsudku. Ďalej namietajú svojvôľu v rozhodovaní krajského súdu v súvislosti s náhradou trov odvolacieho konania, keďže táto náhrada im nebola priznaná s poukazom na dôvody hodné osobitného zreteľa, hoci priznanie náhrady trov prvostupňového konania krajský súd odobril.

Krajský súd reaguje iba na prvú námietku sťažovateľov, ktorej opodstatnenosť sčasti uznáva, keďže pri ústnom odôvodnení výroku sa poukázalo aj na takú okolnosť hodnú osobitného zreteľa, podľa ktorej ani jedno podané odvolanie nebolo úspešné.

Podľa názoru ústavného súdu za rozhodujúcu treba považovať druhú námietku sťažovateľov. Ústavný súd pritom prihliadol aj na to, že z dôkazov, ktoré mal k dispozícii, nie je nepochybným spôsobom zistiteľné, ako presne znelo ústne odôvodnenie výroku rozsudku krajského súdu o náhrade trov odvolacieho konania. Bolo preto potrebné vychádzať z odôvodnenia uvedeného v písomnom vyhotovení rozsudku.

Z rozsudku krajského súdu vyplýva, že tento na jednej strane potvrdil rozsudok okresného súdu vo výroku o povinnosti žalobcov zaplatiť sťažovateľom sumu 15 681 Sk náhrady trov prvostupňového konania, no na druhej strane v odvolacom konaní úspešným sťažovateľom náhradu trov odvolacieho konania nepriznal s poukazom na dôvody hodné osobitného zreteľa podľa § 150 Občianskeho súdneho poriadku. Tieto dôvody vidí krajský súd v charaktere prerokúvanej veci a v rodinných vzťahoch medzi účastníkmi. Považuje za spravodlivé, aby vzhľadom na celkové okolnosti prípadu a usporiadanie vzťahov medzi účastníkmi každý hradil vlastné trovy sám.

Vo všeobecnej rovine sa dá konštatovať, že je prípustná situácia, keď všeobecný súd úspešnému účastníkovi konania prizná síce náhradu trov prvostupňového konania, avšak vo

vzťahu k trovám odvolacieho konania s poukazom na ustanovenie § 150 Občianskeho súdneho poriadku, teda z dôvodov hodných osobitného zreteľa rozhodne tak, že ich náhradu úspešnému účastníkovi neprizná. V takomto prípade však dôvody hodné osobitného zreteľa musia byť špecificky spojené s odvolacím konaním. Musia mať teda takú povahu, aby sa dali aplikovať iba na odvolacie konanie. Ak by sa totiž tieto dôvody vzťahovali tak na prvostupňové, ako aj na odvolacie konanie, potom by rozhodnutie o náhrade trov konania muselo byť rovnaké vo vzťahu k obom stupňom konania.

Zo skutkového stavu tejto veci je nepochybné, že sťažovatelia boli v merite veci úspešní v plnom rozsahu, keďže všeobecné súdy žalobu žalobcov celkom zamietli. Úspešným sťažovateľom bola priznaná plná náhrada trov prvostupňového konania. Naproti tomu náhrada trov odvolacieho konania im priznaná nebola z dôvodov hodných osobitného zreteľa podľa § 150 Občianskeho súdneho poriadku spočívajúcich v charaktere prerokúvanej veci a rodinných vzťahoch medzi účastníkmi konania.

Z pohľadu ústavného súdu treba konštatovať, že dôvody hodné osobitného zreteľa, na ktoré krajský súd prihliadol v súvislosti s náhradou trov odvolacieho konania, nemožno v žiadnom prípade považovať za špecificky spojené s odvolacím konaním. Charakter prerokúvanej veci a rodinné vzťahy medzi účastníkmi konania boli totiž príznačné pre celé konanie vrátane prvostupňového.

Vzhľadom na všetky uvedené skutočnosti treba považovať rozhodnutie krajského súdu o náhrade trov odvolacieho konania za arbitrárne, pretože sa prieči ustanoveniu § 150 Občianskeho súdneho poriadku. Znamená to zároveň, že výrokom rozsudku krajského súdu o náhrade trov odvolacieho konania bolo porušené základné právo sťažovateľov na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (bod 1 výroku nálezu).

Podľa § 56 ods. 2 prvej vety zákona o ústavnom súde ak sa základné právo alebo sloboda porušili rozhodnutím alebo opatrením, ústavný súd také rozhodnutie alebo opatrenie zruší.

Podľa § 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd sťažnosti vyhovie, môže vrátiť vec na ďalšie konanie.

Berúc do úvahy citované ustanovenia ústavný súd zrušil rozsudok krajského súdu sp. zn. 23 Co 102/2006 z 24. októbra 2006 vo výroku o náhrade trov odvolacieho konania a v rozsahu zrušenia vec vrátil krajskému súdu na ďalšie konanie (bod 2 výroku nálezu).

Právna zástupkyňa sťažovateľov požiadala o priznanie náhrady trov právneho zastúpenia v celkovej sume 7 425 Sk. Ústavný súd zistil, že celková náhrada trov právneho zastúpenia, ktorú by bolo možné právom požadovať, bola 22 986 Sk (berúc do úvahy tri úkony právnych služieb a tri režijné paušály v roku 2007, ako aj skutočnosť, že advokátka zastupovala v tejto veci troch sťažovateľov so samostatnými právami). Ústavný súd priznal náhradu trov v sume požadovanej sťažovateľmi (bod 3 výroku nálezu).

Sťažovatelia napokon požadovali priznanie primeraného finančného zadosťučinenia v sume 10 000 Sk.

Priznanie primeraného finančného zadosťučinenia ako náhrady nemajetkovej ujmy prichádza do úvahy predovšetkým v tých prípadoch, keď porušenie základného práva alebo slobody nie je už možné napraviť, a to napríklad zrušením protiústavného rozhodnutia, či opatrenia, prípadne uvedením do pôvodného stavu (napr. I. ÚS 15/02, I. ÚS 139/02).

V danom prípade porušenie základného práva sťažovateľov je v plnej miere kompenzované zrušením príslušného výroku rozsudku krajského súdu a vrátením veci na ďalšie konanie. Preto nebolo možné vyhovieť požiadavke sťažovateľov na priznanie primeraného finančného zadosťučinenia (bod 4 výroku nálezu).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou nálezu uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

Z už uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 6. marca 2008